

Сачовський І.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри теоретичної і прикладної економіки
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Sachovsky Igor

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of
Theoretical and Applied Economics
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

ОСОБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

FEATURES OF AGRICULTURAL PRODUCTION IN LVIV REGION

Сільське господарство, в силу багатьох причин, можна віднести до числа однієї з найважливіших галузей народного господарського комплексу України, що обумовлює актуальність розгляду питань його розвитку, в тому числі в пропонованій статті. Найважливішими особливостями роботи є. По-перше, розглянуто місце агропромислового комплексу Львівщини в народному господарстві України шляхом вичислення його питомої ваги у виробництві всіх найважливіших видів сільськогосподарської продукції, причому як продукції рослинництва, так і тваринництва. Значимість зазначеного розгляду посилюється тим, що проаналізована динаміка їх виробництва на протязі 2000–2020 років практично кожного з наведених основних видів сільськогосподарської продукції, зокрема, зернових (зернобобових) культур, картоплі, живої маси сільськогосподарських тварин, реалізованих на забій. По-друге, наведено для більшої наглядності графічний малюнок структури сільськогосподарського виробництва на Львівщині в розрізі основних видів продукції за 2020 рік. По-третє, суттєвим доповненням вищесказаного була подальша деталізація структури сільськогосподарського виробництва в його динаміці, на протязі 2010–2020 років, проаналізовані зміни, які мали місце на протязі вказаного періоду. І, наприкінці, специфіка сільськогосподарського виробництва у Львівській області, що, вважаємо, важливо, була конкретизована розглядом окремих його аспектів, зокрема, урожайності основних сільськогосподарських культур і змінами в структурі виробництва м'яса, як мали місце на протязі 2000–2020 років.

Ключові слова: рослинництво, тваринництво, основні види сільськогосподарської продукції, урожайність основних видів сільськогосподарських культур.

Agriculture, for many reasons, can be considered one of the most important sectors of the national economy in Ukraine. As evidenced by even a brief experience in agricultural production, there have been distinct periods in its history, each of which corresponded to a specific form of organizing production processes. One of the main features of the current stage is that enterprises have become the main form of agricultural production, with a significant proportion being household farms and a smaller proportion being farms. This specificity is reflected in the dynamics of agricultural production, particularly in the Lviv region. The main components of the proposed article are as follows. Firstly, the position of the agro-industrial complex of Lviv region in the national economy of Ukraine is examined by calculating its share in the production of all major types of agricultural products, both crops and livestock. The significance of this analysis is enhanced by examining the production dynamics of each of the mentioned agricultural products, such as grain crops, potatoes, and livestock, over the period from 2000 to 2020. Secondly, a graphical representation of the structure of agricultural production in the Lviv region for the year 2020 is provided for better visualization. Thirdly, further details about the structure of agricultural production and its dynamics from 2010 to 2020 are analyzed, focusing on the changes that occurred during that period. Finally, the specific features of agricultural production in the Lviv region are specified by considering various aspects, including the yield of major crops and changes in meat production structure from 2000 to 2020. To summarize the above, it is advisable to focus on the following points. Firstly, one of the determining factors for increasing the efficiency of agricultural production in our country is a comprehensive consideration of the specifics of each particular period of its development. Each period of agricultural development and land use has its own particular form of organizing production processes, which requires constant improvement and consideration of previous experience in state regulation. Secondly, an important conclusion is that the effectiveness of agricultural production in Ukraine as a whole, and especially in its individual regions, is determined not only by optimizing the relationships between the main groups of producers but also by the effectiveness of the economic mechanisms of each of these groups individually.

Keywords: crop production, animal husbandry, main types of agricultural products, yields of main types of crops.

Постановка проблеми. Сільське господарство, в силу ряду причин, можна віднести до числа однієї з найважливіших галузей народного господарства України. Як показала практика розвитку за часи незалежності, в його історії були окремі періоди, кожен з яких мав свої відмінні особливості. Свою специфіку має і сучасний період. Чи не найважливішою його рисою, на наш погляд, є те, що, абстрагуючись при цьому від багатьох факторів, сільськогосподарські підприємства стали основною формою виробництва вказаного виду. В 2020 році, наприклад, на їх долю в цілому по країні припадало 64,4% загальних обсягів продукції сільського господарства. І це усереднений показник. Є багато областей, де вона значно вища, як, наприклад, на Чернігівщині – 82,2% чи Черкащині – 77,3%. Другою, окремою, важливою в багатьох відношеннях особливістю сільськогосподарського виробництва в сучасних умовах ми схильні виділити незначну, по суті, питому вагу такого важливого виду діяльності як фермерські господарства – в більшості областей вона складає порядку 2,0-7,0% його загальних обсягів. Причому, варто окремо наголосити, вказана величина була практично беззмінною на протязі тривалого періоду, ніяких істотних зрушень в динаміці розвитку фермерських господарств на Україні не спостерігалось. І, нарешті, третьою особливістю, по логіці, можна вважати те, що в сільському господарстві нашої країни приблизно за останні 20 років суттєво змінилося співвідношення питомої ваги таких основних видів виробництва, як сільськогосподарські підприємства і господарства населення. Наведемо хоча б такий приклад. Якщо на початку 2000-х років в Івано-Франківській області частка першого з названих попередньо складала приблизно 8,0%, то вже у 2020-у році вона досягла позначки в 41,6%. В кінцевому підсумку, можна окремо виділити те, що з переходом до нових форм господарювання на селі корінним чином змінився характер взаємовідносин його основних суб'єктів з державою, що безпосередньо втілювалось в основних показниках їхньої діяльності, в т.ч. у Львівській області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як засвідчив хоча й відносно невеликий в часовому вимірі досвід сільськогосподарського виробництва на Україні, кожен окремий, відмінний його період находив своє відповідне відображення в характері публікацій в науковій літературі по його проблемах. Характерною особливістю його сучасного етапу, на наш погляд, є органічне поєднання питань стратегічного і прикладного характеру з акцентом на останні. Іншими словами, таке враження, що центр, скажемо, тяжіння наукової думки змістився в сторону суто прикладних проблем розвитку вітчизняного АПК. В якійсь мірі абстрагуючись, можна сказати, що типовим представником першого з вказаних напрямів є публікації Лупенко Ю., та й то, справедливості заради, не можна не сказати, що на фоні тієї картини, яка мала місце в кінці 90-х – на початку 2000-х років в економічній літературі, його статті, по-перше, відносно невеликі за обсягом, а, по-друге, хоча і в глобальному масштабі, але присвячуються лише окремим аспектам розвитку АПК. Своєрідне проміжне місце посідає стаття Кропивко М.Д. «Позитивні і негативні аграрного устрою України». Однією з її визначальних особливостей, поряд з іншими, є те, що вона відображає один з важливих моментів сучасності, а саме: при розгляді суто прикладних проблем агропромислового комплексу України поступово на перший план виходить питання розвитку сільськогосподарських підприємств. Так, наприклад, поодинокими стали статті по проблемах такої важливої складової сільськогосподарського виробництва, як господарства населення, за останні 3 роки, якщо не помиляємось, в періодичному журналі «Економіка АПК» не було жодної окремої статті з питань розвитку фермерських господарств. Натомість, як вже говорилося, підвищується інтерес до проблем сільськогосподарських підприємств. Достатньо, на наш погляд, згадати хоча б статтю Месель-Веселяка В.Я. «Ефективність господарювання новостворених сільськогосподарських підприємств ринкового спрямування в Україні» (2016), чи, більш конкретизовано, статтю Баланюка І.Ф., Козака І.І., Шеленко Д.І. «Формування внутрішнього економічного механізму розвитку організаційно-правових форм сільськогосподарських підприємств» (2019), чи, в якійсь мірі показовою, статтю Руденко М.В. «Проблеми та перспективи використання інтернет-технологій у сільськогосподарських підприємствах» (2019). Причому, перелік робіт з вказаної тематики цим не обмежується.

У контексті вищесказаного окремо зупинимось на такому. Пропонована стаття носить суто прикладний, за винятком хіба що висновків, аналітичний характер. В цьому її сильні і слабкі сторони. З врахуванням цього, на наш погляд, в подальших дослідженнях можна було б більше сконцентруватись на розгляді результатів аналізу статистичних матеріалів як конкретних проявів тих тенденцій та явищ, що спостерігалися як в агропромисловому комплексі, так і в економіці України в цілому.

Виклад основних результатів дослідження. Чи не найкраще уявлення про специфіку тієї чи іншої області (в нашому випадку – на Львівщині) дають дані про питому вагу її у виробництві основних видів сільськогосподарської продукції на загальнонаціональному рівні. Стосовно Львівщини, то вказана специфіка проявляється в такому (див. табл. 1). З наведених в табл. 1 даних найбільш очевидним є таке. По-перше, питома вага Львівської області в загальних обсягах сільськогосподарського виробництва на Україні відносно невисока – 3,9%, в тому числі в рослинництві вона була на рівні 3,6%, вищою в тваринництві – порядку 5,1% в 2020 році. По-друге, варто, мабуть, відразу ж виділити таку його особливість, як практично беззмінність питомої ваги тваринницької підгалузі вказаної області на протязі всього періоду з 2010 по 2020 роки: в межах 4,9% – 5,1%.

По-третє, в рослинництві в 2020 році у порівнянні з практично всім вказаним попереднім пе-

Місце Львівської області в загальних обсягах сільськогосподарського виробництва на Україні (господарства усіх видів, %)

	2000	2005	2010	2015	2018	2019	2020
Продукція сільського господарства, всього	-	-	3,5	3,4	3,4	3,4	3,9
в тому числі:							
А) рослинництво, всього ----- зокрема:	-	-	2,8	2,9	2,9	3,0	3,6
Культури зернові і зернобобові	2,0	1,6	1,6	2,3	2,1	2,2	2,5
Буряк цукровий фабричний	3,0	2,8	3,9	5,6	4,8	6,1	7,9
Соняшник	-	0,0	0,0	0,2	0,6	0,5	0,6
Соя	-	0,1	0,3	1,9	3,5	4,3	8,2
Ріпак і кольза	10,8	4,0	6,6	8,1	7,5	5,6	6,7
Картопля	7,6	6,7	6,7	7,8	7,5	7,8	7,7
Культури овочеві	4,6	5,2	5,1	5,2	5,4	7,3	8,4
Коренеплоди кормові (включаючи буряк цукровий кормовий)	9,2	8,3	6,6	6,4	6,3	6,2	5,8
Культури плодові та ягідні	6,2	4,4	5,2	5,0	5,3	5,8	6,9
Б) тваринництво, всього ----- зокрема:	-	-	5,2	4,9	5,1	4,9	5,1
Жива маса сільськогосподарських тварин, реалізованих на забій	4,0	5,2	5,6	5,2	5,6	5,2	5,2
Обсяг виробництва (валовий надій) молока	8,2	6,8	5,8	5,4	5,0	5,0	5,0
Кількість одержаних яєць від птиці свійської	5,3	4,2	3,4	3,2	3,5	3,5	3,6
Обсяг виробництва (валовий настриг) вовни	0,6	0,4	0,3	0,6	1,0	1,1	1,1

Джерело: [10, с. 27]

ріодом спостерігалось збільшення питомої ваги з 2,8% до вказаної у 3,6% величини, з огляду на це хоча і з певною долею умовності можна говорити про існування тенденції постійного зростання питомої ваги зазначеної підгалузі в аграрному секторі економіки Львівщини. Далеконедозначною є й специфіка виробництва окремих сільськогосподарських культур. Тут передусім кидається у вічі наявність широкого діапазону коливань питомої ваги окремих їх видів: якщо на долю овочевих культур у 2020 році припадало 8,4% їх збору в межах країни, то соняшнику – лише 0,6%. Суттєвою була й величина питомої ваги сої – 8,2% у вказаний рік, а також цукрових буряків – в межах 7,9%. Цікаво й те, що в трьох з зазначених сільськогосподарських культур, обсяги виробництва яких були значними, мала місце в тій чи іншій мірі тенденція зростання їх питомої ваги; в особливій мірі це проявилось на прикладі сої – з 0,1% у 2005 році до вказаної величини у 2020 році, в дещо меншій мірі овочевих культур – з 4,6% у 2000 році до зазначеної величини і цукрових буряків – з 3,0% у 2000 році до 7,9% у 2020-у. Цікаво й те, що на фоні зазначених тенденцій у виробництві ріпака і кользи мало місце зниження питомої ваги з 10,8% у 2000 році до 6,7% в 2020-у. Практично незмінною була питома вага картоплі – в межах 6,7–7,8% на протязі всього періоду з 2000 по 2020 роки, в такій же мірі й соняшнику – у межах 0,2–0,6% і плодово-ягідних культур – у межах 4,4–6,9%. Пониження питомої ваги спостерігалось й у вирощуванні кормових коренеплодів – з 9,2% у 2000 році до 5,8% в 2020-у. По-четверте, свою специфіку має виробництво

продукції тваринництва. Чи не насамперед це проявляється в зниженні питомої ваги таких її видів, як обсяги надоїв молока – з 8,2% у 2000 році до 5,0% у 2020-у, а також кількості одержаних яєць: їх питома вага зменшилась з 5,3% до 3,6% у вказаний період. Відносна ж стабільність питомої ваги тваринницької підгалузі в цілому підтримувалась більш-менш постійною питомою вагою живою масою сільськогосподарських тварин, реалізованих на забій.

Досить-таки цікавою є навіть не наскільки структура сільськогосподарського виробництва в 2020 році (про що буде продемонстровано на рис. 1), наскільки його динаміка за останні 10 років (див. табл. 2). Тут, передусім, кидається у вічі те, що у виробництві зернових та зернобобових культур у період з 2010 по 2015 роки мало місце суттєве (з 13,7% до 22,4%) зростання питомої ваги і її подальша стабілізація приблизно на вказаному рівні на протязі всього подальшого періоду.

Зате в динаміці виробництва технічних культур мали місце досить-таки чітко виражені ознаки тенденції зростання питомої ваги – з 10,1% в 2010 році до 20,0% в 2020-у. Далі. Незважаючи на відносно високу питому вагу картоплі (12,8% в 2020 році), її величина зменшилась у порівнянні з 2010-им роком на 4,0% (з 16,8% до 12,8%). Це ж саме стосується й кормових культур (з 3,8% у 2010-у до 1,6% в 2020 році). Стабільно невисокою була питома вага плодово-ягідних культур (в межах 2,9–3,4%) і інших видів продукції рослинництва. Важливою особливістю можна вважати й суттєву зміну пропорцій продукції рослинництва й тварин-

Таблиця 2

Структура сільськогосподарського виробництва на Львівщині

(%)

	2010	2015	2018	2019	2020
Продукція сільського господарства, всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
продукція рослинництва, всього	56,5	65,3	68,0	69,4	70,6
з неї					
культури зернові та зернобобові	13,7	22,4	20,3	22,8	21,5
культури технічні	10,1	13,7	19,3	18,0	20,0
Картопля, культури овочеві та баштанні продовольчі	24,7	23,0	21,0	23,1	23,6
у тому числі картопля	16,8	15,6	14,3	13,2	12,8
культури плодів та ягідні, виноград	3,2	3,1	3,4	2,9	3,2
культури кормові	3,8	2,7	2,2	1,8	1,6
інша продукція рослинництва	1,0	0,4	1,8	0,8	0,7
продукція тваринництва, всього	43,5	34,7	32,0	30,6	29,4
з неї					
вирощування сільськогосподарських тварин	20,3	18,2	18,6	17,8	17,6
молоко	18,2	12,6	9,8	9,3	8,5
яйця	4,2	3,1	2,9	2,9	2,8
вовна	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
інша продукція тваринництва	0,8	0,8	0,7	0,6	0,5
Продукція сільського господарства у розрахунку на одну особу, грн	6503	7980	9034	9139	9584

Джерело: [10, с. 24]

ництва в цілому. Якщо в 2010 році на Львівщині на долю продукції рослинництва припадало 56,5% загальних обсягів сільськогосподарського виробництва (тваринництва – відповідно 43,5%), то вже до 2020 року вказане співвідношення набуло іншої форми – на рослинницьку галузь припадало вже 70,6% продукції сільського господарства, а частка тваринництва скоротилась до 29,4%. І це при умові, що в структурі виробництва останніх фактично беззмінною залишалась питома вага вирощуваних на забій сільськогосподарських тварин (у межах 17,6–20,3%) і значно зменшилась питома вага надоїв молока (з 18,2% у 2010 році до 8,5% у

2020-у, тобто вдвічі). Залишається додати, що хоч в наведеній таблиці виділяється показник вовни, обсяги її настригу незначні (або взагалі відсутні).

З врахуванням, зокрема, вищесказаного доречним видається наведення рис. 1 стосовно структури виробництва за основними видами сільськогосподарської продукції на Львівщині (див. рис. 1).

Однією з визначальних його особливостей є те, що на долю зернових та зернобобових культур припадає п'ята частина (21,5%) загальних обсягів сільськогосподарської продукції. Приблизно на цьому ж рівні (20,0%) й питома вага технічних культур. Відносно значна (12,8%) в загальних

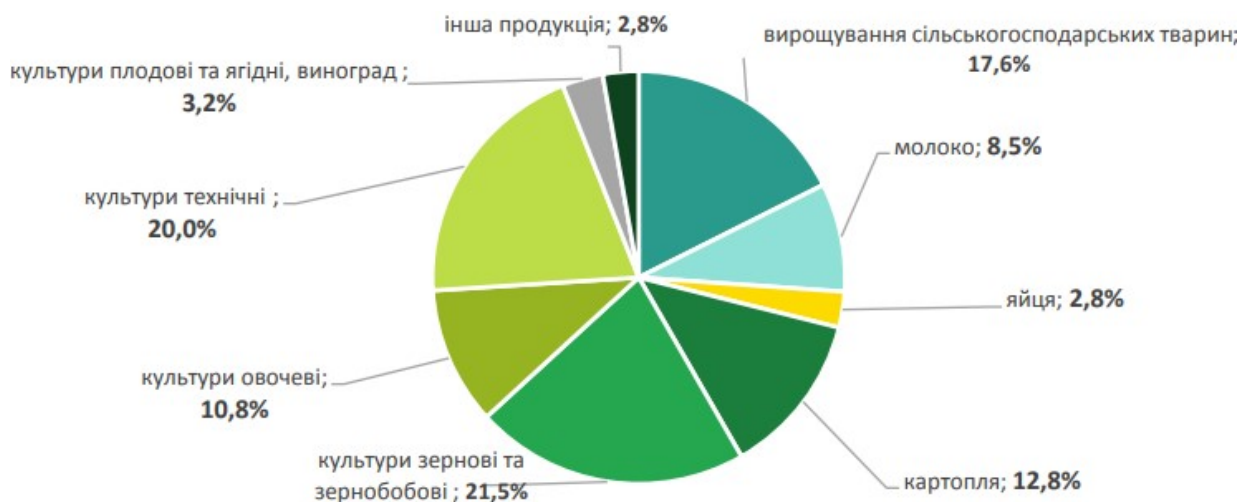


Рис. 1. Структура продукції сільського господарства за видами у 2020 році

* у відсотках до підсумку

Джерело: [10, с. 34]

Держава та регіони

обсягах виробництва частка картоплі, тобто, по суті, на долю лише трьох з вказаних видів сільськогосподарських культур припадає більше половини загальних обсягів продукції сільського господарства. Суттєвою є й питома вага овочевих культур – в межах 10,8%. З продукції тваринницької підгалузі на окремий розгляд заслуговує те, що питома вага вирощуваних на забій сільськогосподарських тварин досить значна – 17,6%. Залишається ще додати, що відносно високою (8,5%) є питома вага надоїв молока і невелика (всього 2,8%) яєць. Отака оглядова специфіка сільськогосподарського виробництва на Львівщині у 2020 році.

З врахуванням в значній мірі вищесказаного вважаємо за доцільне дещо доповнити характеристики сільськогосподарського виробництва на Львівщині розглядом окремих його аспектів, що найкраще, з нашої точки зору, відображає його специфіку. Стосовно рослинницької підгалузі, то таким є урожайність основних сільськогосподарських культур. Основні її характеристики наведені в табл. 3 (див. табл. 3).

До найважливіших особливостей динаміки росту урожайності основних сільськогосподарських культур на протязі 2000–2020 років ми б віднесли, зокрема, таке. По-перше, в цілому по сільському

господарству у вказаний період мало місце зростання її величини у всіх без винятку видах сільськогосподарських культур. Особливо значним воно було у виробництві цукрових буряків (з 176 ц у 2000-у році до 580,0 ц у 2018-у, або в 3,3 рази), сої – з 10,2 ц до 28,2 ц, або в 2,7 рази, зернових і зернобобових культур – з 20,1 ц до 52,4 ц у вказаний період, або в 2,6 рази. Більше того, зростання урожайності спостерігалось практично у всіх без винятку сільськогосподарських культур, в тій чи іншій мірі, в т.ч. соняшнику – в 1,5 рази, овочевих культур – в 1,4 рази і ряд інших. Варто також виділити, що урожайність картоплі була на протязі всього вказаного періоду відносно стабільною величиною, хоча й мали місце суттєві перепади в її рівні – з 133 ц у 2010 році до 180 ц у 2018-у.

Цікавим видається й те, що в розрізі основних видів господарств мали місце суттєві відмінності. Зокрема, у вказаний період більш значним було зростання урожайності зернових та зернобобових культур у сільськогосподарських підприємствах – з 15,7 ц у 2000 році до 62,6 ц у 2020-у, або в 3,9 рази, широким був діапазон коливань урожайності картоплі – з 91 ц у 2005-у році до 297 ц у 2019-у, або в 3,2 рази. В цьому контексті окремого розгляду потребує специфіка урожайності плодово-ягідних культур – її величина зросла з 4,8 ц у

Таблиця 3

Урожайність основних сільськогосподарських культур за основними групами товаровиробників (з 1 га зібраної площі; ц)

Роки	Культури зернові та зернобобові	Буряк цукровий фабричний	Соняшник	Соя	Ріпак і кольза	Картопля	Культури овочеві	Культури плодові та ягідні
Господарства усіх категорій								
2000	20,1	176	-	-	10,2	143	138	68,4
2005	23,4	197	17,2	10,2	13,2	130	184	57,1
2010	25,8	380	16,8	14,2	23,0	133	181	69,6
2015	45,5	40	25,4	19,5	26,8	172	192	79,6
2018	49,0	580	23,4	29,5	30,4	180	197	99,4
2019	51,5	564	28,6	27,6	28,1	167	194	87,7
2020	52,4	576	27,0	28,2	25,8	169	192	101,4
Підприємства								
2000	15,7	158	-	-	10,2	131	96	4,8
2005	19,7	204	17,2	10,2	13,2	91	110	5,1
2010	26,0	402	16,8	14,2	23,0	221	134	7,1
2015	50,4	475	25,4	19,5	26,8	235	223	66,8
2018	56,1	585	23,4	29,5	30,4	282	193	107,3
2019	58,8	564	28,6	27,6	28,1	297	172	104,6
2020	62,6	576	27,0	28,2	25,8	264	201	134,3
Господарства населення								
2000	30,0	196	-	-	14,9	143	141	83,0
2005	27,7	190	-	-	7,0	131	188	62,7
2010	25,5	208	-	9,5	7,2	131	184	75,3
2015	38,1	280	-	9,5	11,3	170	190	81,2
2018	37,4	380	-	-	-	178	197	98,1
2019	38,5	-	-	-	-	165	195	84,8
2020	35,9	-	-	-	-	167	191	95,9

Джерело: [10, с. 67]

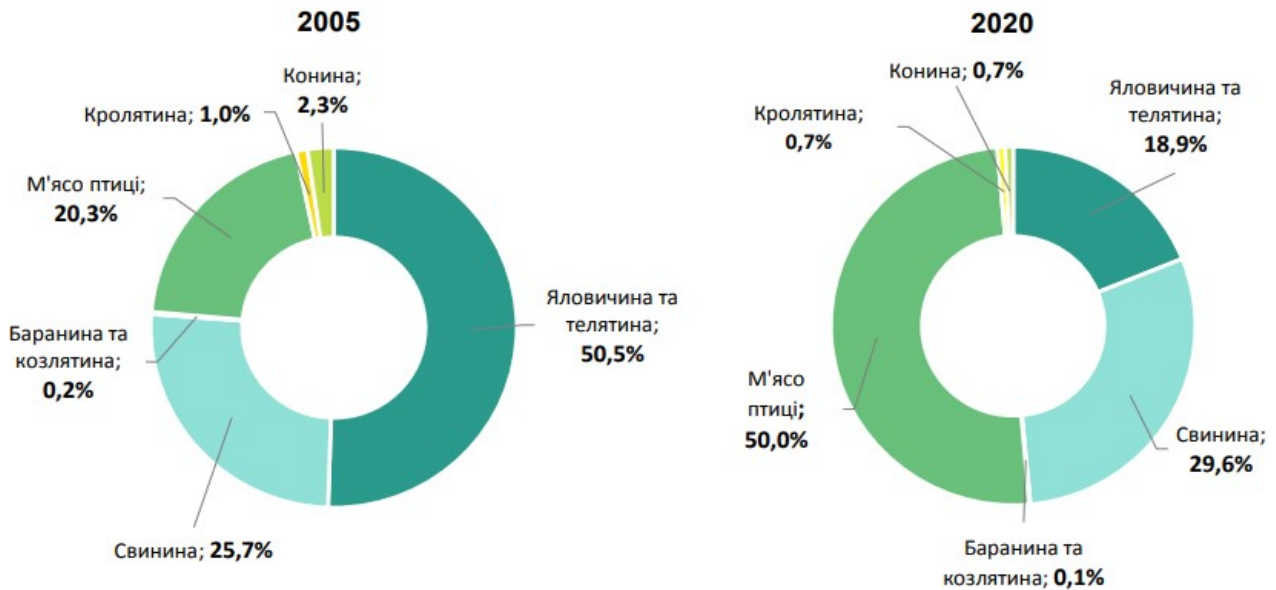


Рис. 2. Структура виробництва м'яса за видами

* у % до загального обсягу виробництва у забійній масі

Джерело: [10, с. 84]

2000-у році до 134,3 ц у 2020-у, або в 27,9 раза. Очевидно тут мала місце ціла сукупність причин і наслідків. Стосовно господарств населення, то на окрему увагу заслуговує те, що за останні роки тут перестали вирощуватись такі сільськогосподарські культури, як цукровий буряк, соняшник, соя, ріпак і кольза, відносно стабільною величиною була й урожайність зернових і зернобобових культур – у межах 25,5 ц у 2010-у році – 38,5 ц у 2019-у, а також картоплі – у межах 131,0 ц у 2010 до 178,0 ц у 2018-у. Цікаво й те, що в господарствах населення не мали місця зазначені раніше різкі перепади урожайності плодово-ягідних культур, вона була на протязі всього вказаного періоду відносно стабільною величиною.

Цікавим в усіх відношеннях є розгляд змін в структурі виробництва такого важливого виду сільськогосподарської продукції як м'ясо (див. рис. 2).

Найважливішою особливістю його виробництва є суттєва зміна співвідношень питомої ваги яловичини (телятини) і м'яса птиці за період з 2005 по 2020 роки. Якщо в 2005 році на долю яловичини (телятини) припадала приблизно половина (50,5%) всього обсягу виробництва м'яса, а на м'ясо птиці його п'ята частина (20,3%), то вже в 2020-у картина мала наступний вигляд: частка м'яса птиці вже складала 50,0%, а питома вага яловичини (телятини) понизилась до 18,9%, тобто все змінилось з точністю до навпаки.

Іншою особливістю можна вважати те, що, по суті, беззмінною у вказаний період залишилась питома вага свинини (якщо в 2005 році на її долю припадало 25,7% виробництва м'яса, то в 2020 році вона підвищилась до 29,6%). В якійсь мірі підсумовуючи, можна небезпідставно вважати, що свою роль в цьому відношенні відіграла, мабуть, система ціноутворення на основні види сільськогосподарської продукції.

Висновки. З врахуванням вищесказаного можна зробити ряд узагальнюючих висновків, зокрема:

– сільське господарство – невіддільна органічна складова народногосподарського комплексу України і проблеми його розвитку слід розглядати лише крізь призму загальнонаціональних;

– важливим, вважаємо, є висновок, що ефективність сільськогосподарського виробництва як в цілому по Україні, так і, в особливій мірі, в її окремих регіонах визначається навіть не настільки оптимізацією співвідношень основних груп товаровиробників, наскільки досконалістю економічного механізму функціонування кожної з них зокрема;

– однією з найважливіших передумов ефективного функціонування суб'єктів будь-якого виду господарювання на селі є необхідність досягнення оптимального поєднання форм участі держави в стимулюванні розвитку АПК шляхом його безпосередньої фінансової підтримки і опосередкованої, шляхом активізації застосування всієї системи економічних інструментів, які використовуються в практичній діяльності;

– в процесі аналізу діяльності будь-якого з основних на сьогоднішній день суб'єктів господарювання на селі слід обов'язково враховувати, що проблеми їх розвитку, як правило, носять перехідний, тимчасовий характер і їх успішне вирішення можливе передусім при умові їх вирішення на загальнонаціональному рівні.

Список використаних джерел:

1. Баланюк І.Ф., Козак І.І., Шеленко Д.І. Формування внутрішнього економічного механізму розвитку організаційно-правових форм сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2019. № 5. С. 59–68.
2. Губені Ю.Е., Коверко Ю.В. Розвиток особистих селянських господарств в умовах адміністративної децентралізації. *Економіка АПК*. 2017. № 1. С. 68–74.

3. Кириленко І.Г., Івченко В.Є. Економічні аспекти трансформації сільськогосподарського виробництва в Україні. *Економіка АПК*. 2017. № 3. С. 21–29.
 4. Кропивко М.Ф. (2020). Позитиви і негативи аграрного устрою України. *Економіка АПК*. № 7. С. 6–18.
 5. Лупенко Ю. Роль держави в питаннях розвитку аграрного сектору економіки. *Економіка АПК*. 2020. № 11. С. 5.
 6. Лупенко Ю. Роль сільського господарства в сучасній економіці. *Економіка АПК*. 2020. № 9. С. 5.
 7. Лупенко Ю. Проблеми становлення аграрного устрою в Україні. *Економіка АПК*. 2020. № 7. С. 5.
 8. Месель-Веселяк В.Я. Ефективність господарювання новостворених сільськогосподарських підприємств ринкового спрямування в Україні. *Економіка АПК*. 2016. № 12. С. 21–33.
 9. Руденко М.В. Проблеми та перспективи використання інтернет-технологій у сільськогосподарських підприємствах. *Економіка АПК*. 2019. № 10. С. 79–87.
 10. Статистичний збірник: Сільське господарство Львівської області. Львів, 2021. 145 с.
- References:**
1. Balanyuk I.F., Kozak I.I., Shelenko D.I. (2019) Formuvannya vnutrishn'oho ekonomichnoho mekhanizmu rozvytku orhanizatsiyno-pravovoykh form sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv [Formation of the internal economic mechanism of development of organizational and legal forms of agricultural enterprises]. *Economics of agro-industrial complex*, no. 5, pp. 59–68.
 2. Gubeni Y.E., Koverko Y.V. (2017) Rozvytok osobystykh selyans'kykh hospodarstv v umovakh administratyvnoyi detsentralizatsiyi [Development of personal peasant farms in the conditions of administrative decentralization]. *Economics of agro-industrial complex*, no. 1, pp. 68–74.
 3. Kirilenko I.G., Ivchenko V.E. (2017) Ekonomichni aspekty transformatsiyi sil's'kohospodars'koho vyrobnytstva v Ukraini [Economic aspects of transformation of agricultural production in Ukraine]. *Economics of agro-industrial complex*, no. 3, pp. 21–29.
 4. Kropivko M.F. (2020)pozytyvy i nehatyvy ahrarnoho ustroyu Ukrainy [Positives and negatives of the agrarian system of Ukraine]. *Economics of agro-industrial complex*, no. 7, pp. 6–18.
 5. Lupenko Y. (2020) Rol' derzhavy v putannyakh rozvytku ahrarnoho sektora ekonomiky [The role of the state in the development of the agricultural sector of the economy]. *Economics of agro-industrial complex*, no. 11, p. 5.
 6. Lupenko Y. (2020) Rol' sil's'koho hospodarstva v suchasniy ekonomitsi [The role of agriculture in the modern economy]. *Economics of agro-industrial complex*, no. 9, p. 5.
 7. Lupenko Y. (2020) Problemy stanovlennya ahrarnoho ustroyu v Ukraini [Problems of formation of the agrarian system in Ukraine]. *Economics of agro-industrial complex*, no. 7, p. 5.
 8. Mesel-Veselyak V.Y. (2016) Efektyvnist' hospodaryuvannya novostvorenykh sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv rynkovoho spryamuvannya v Ukraini [Efficiency of management of newly created market-oriented agricultural enterprises in Ukraine]. *Economics of agro-industrial complex*, no. 12, pp. 21–33.
 9. Rudenko M.V. (2019) Problemy ta perspektyvy vykorystannya internet-tekhnologii v sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstvakh [Problems and prospects of using Internet technologies in agricultural enterprises]. *Economics of agro-industrial complex*, no. 10, pp. 79–87.
 10. Statystychnyy zbirnyk: Sil's'ke hospodarstvo L'vivskoyi oblasti [Statistical collection: Agriculture of Lviv region]. (2021). Lviv. 145 p. (in Ukrainian)